

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

Ulusal Kütüphane
Cumhurbaşkanlığı

و وقتی داشته باشد بجهت اینکه اشخاصی امی منیم که یا بعد چوب میخورند و
روز قبل و بعدشان علی السواست هم اینکه در وقت درس بر حرفه
با مخرج تعلیم اطفال نمایند که قراست بهم یاد گرفته باشند و بخوانند
در اغلب بلاد عثمانی این رسم جاریست

تصویر آخوند که از دست و سوره العملند که شاکر وایرام

ضُ طُ ظُ عُ غُ فُ قُ كُ
لُ مُ نُ وُ هُ هُ عِ

حروف چنانکه نموده شد یا زیر دارد
یا زیر یا پیش یا اینکه با جزم خوانند
می شود و علامت جزم اینست (۴)
کلمات دو حرفه مفتوح

اَحْ اَرُ اِیْ دَرُ دَمْ دَرُ
دَهْ دَعِیْ رَزْ رَکْ رَفْ
رَمْ رَدُ رَهْ رِیْ زَبْ
زَرُ زَنْ وَرْ وَزْ وَهْ وِیْ

کلمات دو حرفه مکسور

دِق دِل دِه دِی
دِه وِل وِر دِر

کلمات دو حرفی مضموم

اَو دُم رُخ رُس رُک
رُو کاهی کلمات بامدخوند

ملیشود علاطش امیست (بـ)

کلمات دو حرفی ممدود

آب آخ آخ آر آر
آش آل آن آه آی

کلمات سه حرفی ممدود

آدم آرد آرم آری

اَوْحِ اَوْرِ اَوْه

کلمات سرحرے مفتوح

اَدَبِ اَرْضِ دَدَه دَرَا

دَرْدِ دَرَزِ دَرَسِ

دَرَكِ دَوْرِ دَرَعِ

ذَوِقِ رَوْدِ رَوِشِ

رَوِّمِ رَوِّی زَدَمِ زِدِی

زَدَه زَوْجِ زَرْدِ زَنَعِ

وَرْنِ وَرَمِ وَرَعِ وَرَقِ

کلمات سرحرے مکسور

اِذْنِ دِرْعِ زِرِه وِرْدِ

وِذْزُ وِذْسُ اِرْثُ

کلمات سه حرفی مضموم

اِرْسُ دِرْزُ دُورُ دُورُ

دُورُ دُورُش دُورُغ

دُورُ دُورُن دُورُخ

رُورُ رُورُش رُورُم

رُورُی رُورُش رُورُت

رُورُ زُورُ

و باید دانست که حرف پیش از (ا) که

بآن میخورد اغلب بهمان حرکت حو

(ا) خوانده میشود دیگر احتیاج

اعراب گذاشتن نیست کلمات

چهار حرفی مفتوح

آدای اذان آرزو
آرزش آرن آرد
آورد داور دزدت
دردش دردم درد
دواب دوات دوان
دوده دواج دواق
وان روزن زارع
زدك زردی زوال
وزان ودرش

کلمات چهار حرفه مکسور

دِ رَا زُ دِ رَا غُ رِ ذَا غُ
رِ ذَرْدِ رِ دَا دُ وِ دَا غُ

کلمات چهار حرفه مضموم

اُرْدَکُ اُرْدُو اُرُوپُ
دُرُوغُ دُوذَخُ دُوْرَمُ
دُوْدِرِی دُوْدُرُو دُوْرَدُ
دُوْرَمَ دُوْدِرِی دُوْدَه
رُوْدَه رُوْدِلُ رُوْرَه
رُوْرِی رُوْرَن رُوْرِی

کلمات پنج حرفه منفصل

اِذْرَاكَ اِذْرَارُ اِرَادَه
 اَزْدَانِ اَزْدَه اَزْدَاه
 اَزْدَرِي اَزْدَم اَزْدَن
 اَزَادَه اَوَارَه اَوَازَه
 اَزْدَم اَوَرْدَن اَوْدِي
 دَزْدِيكَ دَاغِدِيكَ دَا^ش
 دَارَابُ دِيكَ دَرْدِيكَ
 رَاهِ رَوُ رَاهِ زَن زَرْدُون

بعضی وقایع میشود که یک حرف را

دو دفعه میخوانند و آن حرفی را که دو

مرتبه میخوانند هم حرف پیش با و

میخورد و هم او متحرک بیکی از حرکات
سه کانه میشود و آنرا تشدید میکنند
و علامتش این است (د) و درین

مشابه معلوم میشود

رَبِّ رُبَّ ارَّة اَوَّل
دَرَّة دَرَّة دَرَّة ارَّادَة
دُرُّوم دَوَّار دَرَّات دَرَّار
دَرَّاق دُرَّاع دُرَّار

باز به تفصیل بجهت

وَرَّادَة

تشویق و هماهنگی حاصل بعلم
باطفال ملک شکر از حاجی علی دین محمد

رُخ زَدَدَارَم زِ دُورِی اَن دَر
 نَدَه دَاغ دَر دَم دُرُوبِل اَن دَر
 اَنِ دَارَاب دَر سِ دُورِی اَن دَر
 رَوَان دَارِی (دَر دُرُوبِل دُورِی)
 وَ دُورَه دُورِی اَم رَا اَب وَ
 رَوَان دَارَم (رَا اَنِ دَارَاب
 دَا دَاش دَاو دَت دِل دَر دُر
 دَار دُر دُور دُر دُر دُر
 دُورَه اَن رَا رَوَان وَ اَز زَنِ
 زَد دُور دَوای دُر دِل اَن
 دِل دُر دُر دُر دُر دُر

وَأَوْدَا أَزَادَ دِلَ وَرُودَ
 آتَشَ وَرَمَ وَدَرْدَ دَارَدَ دَوَا
 زَدَ زَنَ زَارِغَ دَرْدَ دِلَ
 وَرَمَ رُودَ هَاشَ رَادَ وَاشَ
 رَاغَ دَارَابَ دَرِيسَ دَادَا شَ
 دَاوَدَتَ رَادَا دَرِغَ (رَاغِ
 دَادَا شَ دَرِيسَ اُودَا دَا دَمَ وَرَوَا
 دَارَدَ) (دَادَا شَ دَرِيسَ وَدَوَ
 رَهَ آتَشَ رَا رَوَانِ دَارِغَ (لَهَ)
 ذَوَقَ دَارِغَ) (آرِغَ آغِ دَادَا شَ
 ذَوَقَ دَارَمَ دَرِيسَ دُورَ وَرَهَ

دَاوَدَتَ رَادَا دَرِغَ (رَاغِ
 دَادَا شَ دَرِيسَ اُودَا دَا دَمَ وَرَوَا
 دَارَدَ) (دَادَا شَ دَرِيسَ وَدَوَ
 رَهَ آتَشَ رَا رَوَانِ دَارِغَ (لَهَ)
 ذَوَقَ دَارِغَ) (آرِغَ آغِ دَادَا شَ
 ذَوَقَ دَارَمَ دَرِيسَ دُورَ وَرَهَ

دَوْرَه دَوَارْدَه دَوْرَه اَمْر

اَز دَوْرَه اَن دَارَم

بید باطفال نهانید که گاهی این حرف را
تمام می نویسند بهمین صور چنانکه
گذشت و گاهی قدریش را مینویسند
و گاهی بصورت دیگر مینویسند
چنانکه درین جدول تمام صور ^{تغییر}
وف با مثالهاشان نوشته
میشود و باطفال فعلا و قولا بفهمانند

ب پ ت ث و و و

د ر بو بح بب بی

بم یس یح یا یی کم

تا تخ توتی تم شب شج شوت

ج ج ج ح خ ح ح ح

جا جح جج جج جج جج جج

د ذ د د د د د د

د د د د د د د

ر ن ژ و و و و و

خز خر حر حر حر

س س ش س س

پس سر سر شتر شد

شو شب سح شوحس

ص ص ض ص ص صو بص صب

صد صر صر صر

ظ ظ ط طو طاب حظ

طر طح طد طس

ع غ ع ع ع ع ع ع

عش عش عوط جمع سمع

ضع طمع دغد عدد عر

عر عرم

ف ف ف ف ف ف ف

ف ف ف ف ف ف ف
ف ف ف ف ف ف ف
ع ف ف ف ف ف ف ف

ق ق ق ق ق ق ق
ق ق ق ق ق ق ق
ق ق ق ق ق ق ق

ج ق ش ق

ك ك ك ك ك ك ك

ش ك ش ك ش ك ش ك
ك ك ك ك ك ك ك
ك ك ك ك ك ك ك

ل ل ل ل ل ل ل
ل ل ل ل ل ل ل

ل ط ل ف د ل ج ل خ ل

اَ اِفْ اَقْ اَعْ اِىْ

م م م م م م م م

مَدَّ مَدَّ مَدَّ مَدَّ مَدَّ مَدَّ مَدَّ مَدَّ

مَن مَن مَن مَن مَن مَن مَن مَن

ن ن ن ن ن ن ن ن

نَبَّ نَبَّ نَبَّ نَبَّ نَبَّ نَبَّ نَبَّ نَبَّ

نَ نَ نَ نَ نَ نَ نَ نَ

نَهْ نَهْ نَهْ نَهْ نَهْ نَهْ نَهْ نَهْ

و و و و و و و و

عَوَّ عَوَّ عَوَّ عَوَّ عَوَّ عَوَّ عَوَّ عَوَّ

ه ه ه ه ه ه ه ه

مَرْهُوْ مَحْمَدُ مَدْفُوفُ مَدْفُوفُ
 مَدْفُوفُ مَدْفُوفُ مَدْفُوفُ مَدْفُوفُ
 مَدْفُوفُ مَدْفُوفُ مَدْفُوفُ مَدْفُوفُ

ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی
 ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی
 ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی
 ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی
 ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی
 ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی
 ی ی ی ی ی ی ی ی ی ی

کلماتے کہ دو حرفش ہم متصل است
 بتدریب حروف نہجی

آبا آبی آب غوره آب کوشت

آتش آجر آخِر آخور آغور

آقا آشوب آهو آهن کیر

بابا بامی باشد باشم باش

باقیر بابوند باقم بامن

بانو پاپی پاحه پاتم

پایت پایش پاهایم

تاپو تانوله تاجر تاکی قشام

تاحالا ثابت ثاقب

ثالث ثانی جا جاسوسی

جامع جانانه جانت جانس

جانم جانور چاخان چی

چا چوله باز چاقو چاله

حاتم حاجت حاجی حاشا

حاصل حاضر حالا حالت

حالی خایر خاصه

خاطر خواهی خالک آندان

خاله خاموشی خان خانم

خانه خواهر خواهرش

سابق ساعت ساعی

ساغر ساقط ساقی

ساکت سالف سالف سالف

سافی سایم شاعر

شاکرد شاکلی شانه شاه

شامید صایر صابون

صاحب صافی صالح

ضابط ضامن ضایع

طاقت طالب طالع طاهر

ظالم ظاهر عابد عا

عاشق عاشورا عاصی

عالم عالی غاصب غافل

غالب غالی فاتح فاحش

فاسد فانوس فانی

قَائِمٌ قَائِمٌ قَائِمٌ قَائِمٌ قَائِمٌ

قَائِلٌ قَائِمٌ قَائِمٌ قَائِمٌ قَائِمٌ

قَائِلٌ قَائِمٌ قَائِمٌ قَائِمٌ قَائِمٌ

كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ

كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ

كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ

كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ

كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ

كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ

كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ

كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ كَائِبٌ

مالا مال مام مالت ماس
 ماما مانع ماهوت ماهي
 ماسية ناي نا ناولي
 ناجور ناخدا ناخن ناشور
 ناصر ناصواب ناصح
 ناظر نافرمان نافه
 ناقص ناكوار ناله نالم
 نالي ناليش ناممه نايدار
 نان نانم نانت نانش
 نامار هاتيف هاحبر
 هاري هاشم هاليت

هاله هاش ما یل

یا بوی یاری
یا د کار
یا سا یا عی
یا فت یاوت
یا قوتی

چند شعر نیکه از دو حرف غیره و کلمه
بیشتر ندارد و جمله تفنن اطفال

گو سر هر موی من با صد زبان
مدح تو گوید بود قاضی از آن
ز باغ وصل تو یابد ریاض و ضو آن
ز قایب روی تو دارد شراد و رخ تاب
بادل آرا می مرا خاطر خوش است

کز دلم یکت بادیه بردارام را
بید عا امد ه ام هم بید عادت بداد
که و فابا تو قرین باد خدا یا و رما
جان فدای تو که هم جانمی و هم جانای
هر که شد خالک ددت رست ز سر کوه
یاد رب این اردو مرا چه خوش است
تو باین آردو مرا برسان
چو کل بیدامن ازین باغ می بری حافظ
چه غم ز ناله و فریاد باغ بان داری
جان شربت روح و بادیه شوق
در ساعه ز دل مدام دارد

چو سرن کاست کوئی شب فرشت تو

مکه نو که باشی پدیدین کوفه را غر

امرود زنده ام بولا ی تو یا علی

فرها بروح پالک ایما مان کواه باش

گر سر هر موی من شاکی بود

آن آدای شکر تو قاصد بود

کلماتیکه سه حرفش بهم متصل است

بتر قلیب حروف تهجی

بجهر مجت بخوان بسی بعد

بغداد بگرد بکن بکو بلا

بما بمن بده بیابان

نِیَاهُ بَرَّخُدَا فَنَجِ پَسَنَد پَرَهَن
 پَسَدَا پِلِش پِر پِیَالَه تَبَاشِیر
 تَبَایِن تَبَرِیز تَقِی تَنَاسُب
 تَع تِیز ثَبَات جِبَال جُنَد
 جَنک جَهت جَنب حِیو
 جِلِش حِیر حِشَم حِطُور حِکُونَه
 چَلَواری چَمَن چِنَد چِهَرَه
 چِیز حَسَن حَکَایَت حَلُوا حَنَا
 حِیا حِیَف حِیدَر حِیَوَان
 حِجَالَت حِشَر وَ خِشَت حَلَاَف
 خَلَف خَلَق خَلُوت خَنَدِیدُ

خُنُكُ خِيَارُ سَخَاوَتُ سَحَرُ
سَقْفُ سَلَامُ سِمَاجَتُ سِيَاهُ
سِيرُ سِيَّيْهِ سِيمُ سِيَّتَابُ
شَمْعُ شَيْنُو شَهَادَتُ شَهْدُ
شَهْرُ شِيَوَه صَحْرَا صَعْبُ
صُعُوبَتُ صَفْدَرُ صَلاَحُ
صَنْدَلُ صَيْدُ صَعْفُ
ضَلَعُ ضِيَاْفَتُ ضَيْفُ
ضَيْقُ طَبْعُ طَعْمُ طَلَا طَمَعُ
طَهْرَانُ طَيْرُ طَيُّودُ ظَفَرُ
ظَلَمُ ظَهْرُ عَابَا عَبَثُ عَجَائِبُ

عَجَبٌ عَجْمٌ عَلَفٌ عَلِيٌّ غَضَبٌ
 غِنَى غِيَابٌ غَيْرٌ غَيُورٌ
 فُحْشٌ فُحْرٌ فَضْلٌ فَتْدٌ
 فَقْرٌ فَلَائِكَةٌ فَلَكٌ فَهْمٌ
 فَيْسٌ فَيْلٌ قَحْطٌ قَصْرٌ قَفَا
 قَفَسٌ قُضْلٌ قَلَمٌ قَنْدٌ قَهْرٌ
 كِتَابٌ كُجَارٌ فَتَى كُجَا مِيرُو
 كَسْبٌ كِشْتٌ كُفْرٌ كُلُوْ كَلَاهُ
 كَفْشٌ كَالٌ كَرْمٌ كَبْدٌ كُنَاهُ
 كَهْوَادَةٌ لِبَاسٌ لِسَانٌ
 لُطْفٌ لَقَا لَكْنٌ لَلَدُ لِيَاقَتُ

لَيْفٌ مُبَارَكٌ مُتَابِعَةٌ مَثَلٌ
 مَجْرَهٌ مُشَابِهَةٌ مَشُورَةٌ
 مُطَاعٌ مَعْدُورٌ مَعْرُورٌ
 مَعْرُورٌ مِقْرَاضٌ مَكْرِيهٌ
 مَلِكٌ مَمَّةٌ مُنَافِقٌ مَهْرَبَا
 مَهْدِيٌّ مِيَانِحِي نَبَاتٌ
 مَحُورٌ مَحْسٌ مَخْرَاسِيْدَةٌ
 نِصْفٌ نَعْرَةٌ نِغْرِيْنٌ نَقْرَةٌ
 نَقْصٌ نَقِيٌّ نِكَارٌ نَكْتُ
 مَكٌ نَمَكٌ نَهْرٌ نِيلٌ نَلِيشٌ
 هَجْرٌ هَسْتُ هَشْتُ هَفْمٌ هَفْتُ

هَمَّا يُونُ هَمْدُ رَسِي هَمْرَاهُ
هَمَّوَارُ هَمَّةٌ هَمْدُوا نَه
هَمْرَمٌ هَمِجٌ يَخْدَانُ لَيْشَمُ
يَكَانِكِي يَكِي يَمَنُ يَهُودِي

گاهی در احز کلمه دوز بر یاد دوزیر
یاد و پیش میگذارند آنوقت اخزان
کلمه را مثل (ن) میخوانند

أَ اُ میگویند مثل (أَحَدًا
أَحَدٍ أَحَدٌ) ر واقعًا واقع
واقعٌ) ر حَقًّا حَقِ حَقٌّ) (عَذَابًا
عَذَابٍ عَذَابٌ) چنانکه نمود

شد و قتی که آخر کلمه دوز بود داشتند

باشد يك (۱) زیاد میکنند مثل

(حَمًا حَمًا مَثَلًا)

کلمات دو حرفی و سه حرفی مشدد

بِحَجَّةٍ بَزَّازُ بَقَّالُ بَنَّا سِرَّةُ

لَيْثَةٍ يَلَّةُ تَرَحُّمٌ تَصَوُّدٌ تَطْلُمُ

تَمَرْدٌ تَعْرِضُ تَفَوُّقٌ تَقَرُّبٌ

تَوَقُّعٌ تَوَلَّدَ تَوَسَّطُ وَجَّهٌ جَرَّاحُ

جَلَّادٌ جَعَّالٌ جَدَّةٌ جَنَّةٌ جَنَّةٌ

جَنَاتٌ جَنَى حَرَّافٌ حَجَّارٌ حَكَا

حَلَّاجٌ حَامٌ حَقَّةٌ حَمَّا حَمَّا حَرَّاطٌ

خِصَّتْ خَطِي خِصَّتْ خِلَافْ

دَلَالُ رَقَاصُ دَكِي دُتَانُ

فَدَافَرُ سَيِّدُ سَكُو سِيَمُ

سَيَّاحُ شَوَالُ شَيَّافُ

صَرَّافُ صَيَّادُ ضَرَّابُ طَبَّاحُ

طَلَّابُ طَاعُ طِبُّ عِبَّاسُ

عَطَّارُ عَصَّارُ عَكَاسُ عِلَّافُ

عَمَّهْ عُنَابُ غَفَّارُ فَرَّاشُ فَحَّاشُ

قُلَّابُ قَنَادُ كَلَّهْ كَهَّالُ لَبَّاقُ

لَجَّادُ مُحَرَّمُ مُحَمَّدُ مَرَضَعُ مَرِيَّهْ

مُرَوَّتُ مَزَلَفُ مُقَدَّسُ مُسْلَا

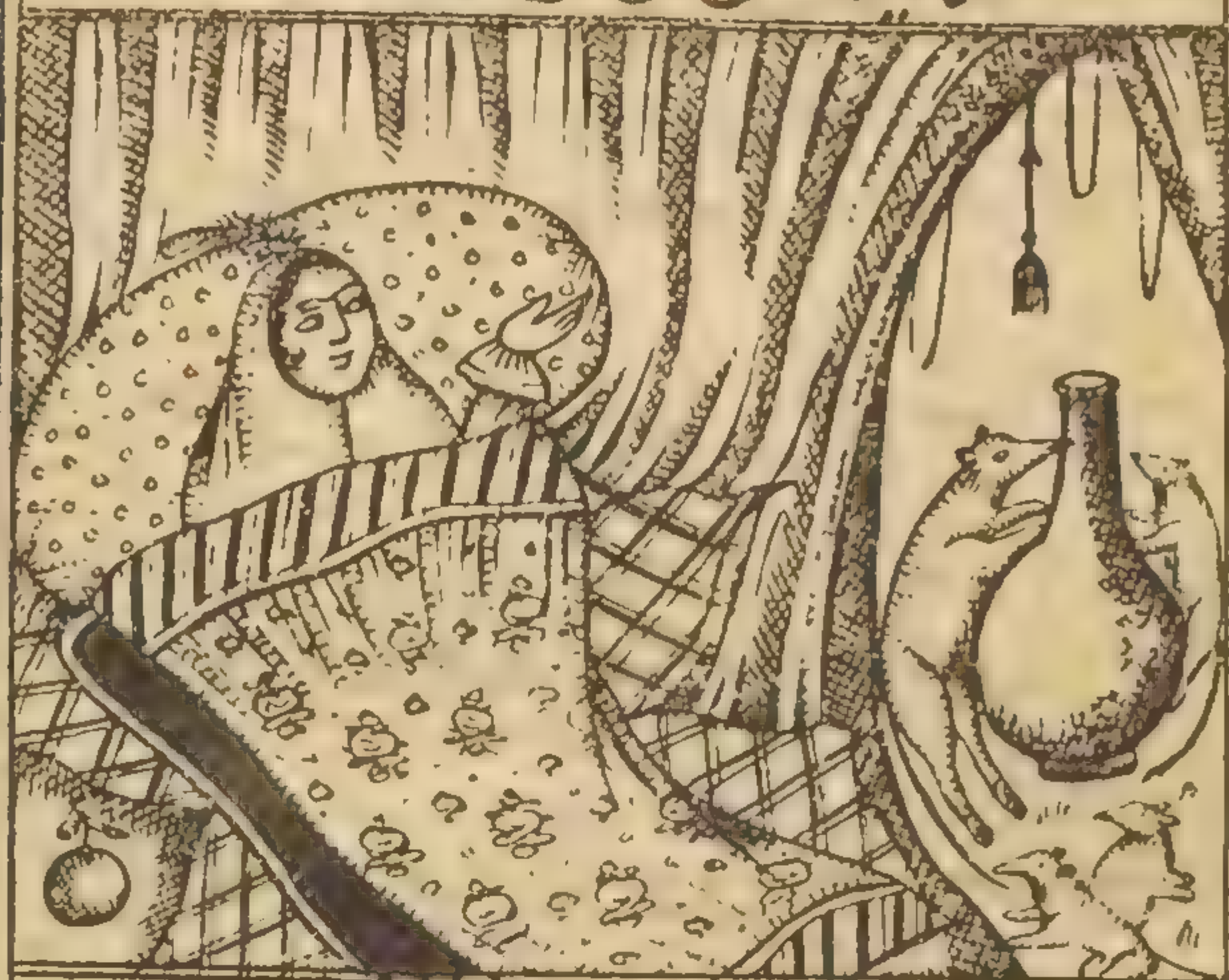
مَلَكَم مَكَرَد مَوْفَت مَجَار
 تَقَاشُ تَقَالَ عَمُو نَوُو نَوَابُ
 نِيرَ وَهَابُ هِجِي

اذا این کلمات متصل معلوم شد که
 هفت حرفیکه نموده میشود هیچ وقت
 در اول و وسط کلمه متصل نمیشوند ^{مدا} لا
 در وقت اتصال در آخر واقع میشوند
 و آن حروف این است

ا د ذ ر ز ژ و

دو حکایت که غیر از چند کلمه
 همه کلماتش سر حرفی است

حکایت موش و هما خانم

موش یک حیوانی است کوچک و چیدین
 جور است مثل سگ و کُرَبَرِ بچه زیاده
 میزاید و بچه‌هایش زینیا و خوشگل
 می‌باشند خصوصاً پیش مادرشان
 و حیوان زیاد مودی و مضر است
 و بر حسب ظاهر هیچ خیری در وجود

می باشد غیر از از بیت کار می نمی کنند
 هر جا خوردنی باشد آنچه می تواند
 می خورد و هر چه را که نتوانست
 بخورد و می برد ذخیره و پس انداز
 می کنند و دیوار و زمین خانه ها را
 سوراخ می نمایند و شمن مال
 انسان است و دیوار مرید و دیگر
 و با هوش است و اغلب جاها
 دیده شده که مرغ را خفه کرده
 و قد ری از مرغ خورده کوبه
 میل زیاد می بکشدش و در

کاهنی که کُرسنه باشد می خورد
 وقتی که کُرسنه نباشد باز می کُرد
 می کشد اما نمی خوردش موش
 خوردش پاک و کوششش حرام و
 نجس است یکی از زرد فک و هوش
 و تدبیری که از موش دیده شده
 این است که حکایت می شود
 هماغام ملک دُختری بود شش ساله
 از کس افتاب راه رفته بود چشم
 دزد گرفته بود و از شدت چشم درد
 روزها او را در پستوی اطاق می خوابانیدند

وَرَوِي رَفِ آن لَسْتُو چَند تا غرابه
 شیره کذاشته بودند و قید که
 موشها دور غرابه راه میروند
 درست نگاه کرد دید بغرابه شاشیدند
 بعد روی غرابه خاك پاشیدند
 که قدری زبر شود و بتوانند بالا
 بروند آنوقت يك موش رفت بالا
 غرابه بعد ريك سرش میسید
 خورد و بعد از آن دمش را داد
 غرابه فرو برد و بیرون آورد
 و می لبسید و چون دمش هم میسید

هَمَّةٌ رُوْدَةٌ سَنُكٌ وَكَلُوْخٌ يَدِيْدٌ
 كِرْفَتَةٌ مِي بُرْدَةٌ وَدَوَّغَرَابَةٌ فِي نَدَا
 كِهْ شِيْرَهْ بَا لَا بِيَا يَدِ وَانَرَا مَيْلِ
 مَنَا يَدِ تَا كَمْ كَمْ بَدِ رِيْحِ شِيْشِهْ
 اَزْ سَنُكٌ وَكَلُوْخٌ پُرْ وَازْ شِيْرَهْ

خَالِي كَرْدَه

حَكَايَتِ زَرْفَكِي دُوْمَا

رُوبَاهُ حَيَوَانِي اَسْت اَزْ كُوبَةُ بُرُوقِ
 وَاَزْ سَكْ كُوحِكْ تَرِ زِيَادِ حَيَوَانِ
 زِيَرَكْ وَدَانَايِ اَسْت وَخَزْءِ حَيَوَانَاتِ
 شِكَا رَنِستِ حَرَامِ مِي بَاشَد وَ
 كُوشِلَشْ خُودِ مِي نِلِستِ كِه هِيچ
 حَيَوَانِي حَتِّي سَلِ كِرْسَنَه هَم
 مَحِي خُورَد زِيَادِ حَيَوَان نَادِرِستِ
 زِيَرَكِ بَاهُوشِي اَسْت دُوحَكَايَتِ
 اَزْ دَرَنْجِي وَ قَدِيرْهَايِ رُوبَاهُ
 كِه دِيْدَه شُدَه زِيَكُرِ مِي شُود تَا
 خَوَانَسَدْ كَانِ آكَاهْ شُوفَد كِه حَقْدُرْ

حیوان زین کی است یک قد میران
 در شکار کردن اردک و غاز است
 که آنها را زنده می گیرند چنانکه ند
 شده در کنار شهر و در خانه
 و آنی که نشسته اند از سمت بالای
 آن آب دوا به بوته صحرا و کند
 باب میدهند همین که بوته از
 پیش آن حیوانات عبور می کنند
 حیوانات ترسیده رم کرده برو
 می خیزند همین که بوته رد شد
 دیدند که غیر از بوته چیزی نبوده

دُو بَارَهٗ بِجَايِ خُودِ بَرِّ مِی کُردَنَد
 بَعْدِ رُوبَاهِ بُوتِهٖ دِیْکَرِ بَابِ مِیْدَهٗ
 بَا زُومِ کُردَهٗ بَرِّ مِی خِیَرَنَد لَیْسُ
 اَز دَ سُدَنِ بُوتِهٖ مِی لَیْسِنَد
 تَا چِنْدِ مَرْتَبَهٗ اِیْن کَا رَا مُکَرَّر
 مِی کُنَد تَا وَقْتِی کِه دِیْکَرِ غَا زُو
 اُر دَ کُهَا آ وَا مَدُّ وَ رَفَتِ بُوتِهٖ
 رَمِّ وَ وَ خَشَتِ نَدَا شَتَهٗ بَا شَنَد
 لَیْسُ اَزَا نِ رُوبَاهِ بُوتِهٖ بَدَ هِنِ کُرفَتِهٖ
 وَ خُودَا دَرَا بِ مِی اَنَدَا ز دِ شَنُو
 کُنَانِ بَا بُوتِهٖ مِی آیدِ بِطُورِ فِکَرِ

غیر از دهنش از آب بیرون نیست

تا نزد یک غاز وارد گها میرسد

بوتد و اول کرده غاز را از دکان

می گیرد تدبیر دیگرش این است

که از خود گک را دفع می کند چون

دوباه دم بزرگی و موهای

بلند نرمی دارد گک در آنجا

جای می نماید و از تیش می کند

بهر تدبیری می خواهد از دست

گک خلاص شود نمی شود مگر

باین طور که کنار جوی آمد ه

قَدْ وَی کِشَم یَا یُونُسَ یَدِ مَسْشِ
 مِی کِیرِد و یَوَاشِکی سِرْدُ مَسْشِ وَا
 دَرِ آبِ کُذَاشْتَه هَمِینِ کِرِکَتِ هَا
 آبِ رَا دِ یَدِ نَدِ کَمِ کَمِ سَمَتِ بَا لَا
 مِیَرَوَنَد رُو بَاهُ هَمِ یَوَاشِ یَوَاشِ
 دُ مَسْشِ رَا دَرِ آبِ فَرُو مِی سِرْدِ قَا
 اَیْنِکِه کَلَمَها هَمِه اَز دُ مَسْشِ مِی رَدِ نَشِ
 مِی آئِنَد بَعْدِ کَمِ کَمِ اَز طَرَفِ تَرِ
 خُو دَشِ رَا دِ اِخِلِ آبِ مِی مَنَامِیدِ
 تَا کَلِکِ هَا هَمِه لَسِرِشِ جَمْعِ مِی شَوَنَدِ
 تَهَا سَرِشِ اَز آبِ مِی رُو نِ وَ هَمِه

بَدَنَش دَدَاب مِی بَاشَد فَاکَم کَم
 باز دَدَاب فَرُو مِی رَوَد کِه لکَم
 هَمَزَا از بَابِت آب بَان پُوسِت مِی
 لِشَم کِه مِی دِهَن کِرِفَتَه آسِت مِی
 مِی شَوَنَد تَبْدَان پُوسِت مِی
 لِشَم رَا وِل کُودَه زِیرِ آب مِی رَوَد
 وَا از جَا ئِ دِ نِکِر مِی رَوَن مِی آمِیْد
 مِی اِیْنکِه بِلکُ کُک دَر بَدَنَش بَاشَد
 مِلَا حِظَر بَا قِید کُرد کِه خَا لِقِش حِی
 قَدَر شَعُود وَقَد مِی رَا بَا نِیْن حِیَوَان
 دَا دَه عِیْرَاز مِی مِیوَن هِیچ حَا نَوَد

مِهوش و زردی و قدیر و باده

کلماتیکه چهار حرفش یکدیگر متصل است

ببند بخیاں بستن بلبل

بنیاد بهشت بهتر مینوا

بینای پستان پیسنه

بیمات کیمیان پنجه پلیر

بلبل پهلوی پله پلشه پلشنه

تفت تفتاکو قبل تنها

تهمت قلیشه تیغه جعفر

خلیل جمعه جنجال جنکل حیر

چنیا چنکال حیمه حلیب

بَقْدِرِ يَكْتِ سَاعَتِ بَايَحْ وَآبِ سَرُو
 لَبِ پَتَرِشْرا سُنْتِ تَاخُونَشْرا
 بَنْدِ اَوَرُو اَزَلِسْ كَجِ خُلُقِ شُدِه بُوَد
 اَزْخِرِصَشْ مِيخِوَاسْتِ اَوْرَا بَرَنْدِ باز
 دَلِشْ سُوْحَنْتِ كِه بَجَهْ دَنْدَانَشْ
 شِكْسْتِه اَسْتِ اَوْرَا اَدِيْتِ نَكْتَمِ بَجَهَايِ
 دِيكِرِ هَمِه اَزْخِرِشْ كِرِيْمِه هَرْكَدَامِ
 دَرْيَكِ كُوشِه پَنَهَانِ شُدَنْدِ وَازْخُورْدَنْ
 عَصْرَانِه مَحْسُورُومِ مَانْدَنْدِ بَعْدِ اَزْآنِ
 حَسَنِ تَوْبِه كَرْدِ كِه دِيكِرِ اَللّٰهُ دَوْلَكِ بَارِي
 نَكْنَدِ هَمِ سُرُوقَتِ كِه مِيخِوَاسْتِ خَيْرِ

منی تواند پس نیز بخور و یادش فی آخر

که الکت و دولت بسیار بدبار نیست

قسم بچہ را از خوردن عَصَرَانِ بار

میتدارد و قسم دندان زویر و برش را

مُعْتَبَرٌ مَنِ ثَمَّ يَدُهُ رَوَتْ بِحَبْلٍ

میخواستند اَلَّت دُوکَلت بازی نمایند

حَسَنٌ دُوْ وَدَّانِ شَكْسِيَه رُوْبِرُوِيَا

پانچواں نشان میندا مانع می شد

از اینک ایشان آلت و ولکت

بازی نمایند

کتاب شیخ ابوالحسن اطهر را میخواند که
 چشمش از دیدن صورت غذا و زبانش
 از خواندن و گوشش از شنیدن آن
 مثل دوشو و کیت مایستایی که تیلای
 رفته بود روزی تمسایه
 صدا کرد و فریادها خاتم نه بیاید
 این بچه با شش که کمره بخت نامن
 بروم سیر کهنه این زخمها را بشویم
 او هم چون دختر حرف گوش کنی
 بود و برخواست رفت پهلوی می
 بچه نبا کرد بلا لای خواندن و گمان دادن

نو که بچه کز پیه نکند دید که در کنار او جا
 یکت و یکی قل و مثل میجو شد خواست
 بداند همسایشان چه بچه است رفت
 در دیک را که باز کرد و دید که بخی الوبخارا
 چون زیاده از حد بالوبخارا می بخت
 میل داشت خواست چند دانه بخورد
 با خودش گفتش این بسیار بد کار نیست
 که صاحب خانه خانه اش را بپسند
 گذاشته و رفته حالا بغض ای او دست
 بر غم دوباره آمد پیش بچه سا کرد و لالا
 خواندن اما چشم و دل فرشتد انکس حواس

پیش آن دیک بود باز و لکن او را مجبور بر
 سر دیک کرد و رفت سر دیک خواست
 بخورد باز و سر کرد که این دیک نوع دزدی
 و خیانت است دزدی و خیانت کم و
 زیاد دارد و بعضی در یکم زیادش است
 و کم است و دارد کمش هم بهمان قدر
 بد است و گناه دارد باز نتوانست خود
 داری کند چون هر کس بخیر نمی کند
 دارد می خواهد دیک عذر و حرف حسابی
 برایش ببرد شد گفت البته اگر همسایگان
 بدانند من دوست ندارم از او بخارای

آب کُشت اُو خورده ام راضی خواه
 بود و حرفی نخواهند داشت و لکن

اُو را باین کار بدو داشت با کمال
 شوق و محاسن اشتهای شوق را

فرو کرد و می دانست و آنه الو بخارا

در آواز و یک چشمش بدزد بود یک چشمش

بغا شوق و بخت می کرد که سر و

کرده بعد بخور و درین بین صدای

پای صاحب خانه را شنید از آن

صراط لب و دلی که داشت عین

اینکه آله را بریزد و می دانست که

نوی و منش و زود و در دیک را کذاشت
از ترس اینکه مبادا صاحب خانه بفهمد
واغ و اغ الو مارا با همشته فرو داد
از سر زبان تاناف بیچاره شکمی
دله سوخت آتش از چشمهایش جاری
شد و ریش مثل گل از غوان کردید
و دید آمد پیش نوی بچه اما دیگر
حالت نشستن ندانست تمام و نفس
از شدت داعی الو بخارا با تول کرد
زین صاحب خانه وارو شد و دید
سرخ لغا خاتم بیک حالت پریشان

فرخ لقا خانم همسم کان کرد که
 صاحب خانه فتمیده است زیاده
 از حد خجالت کشید خواست برو
 صاحب خانه گفت ننه خانم کجا
 میروی بان گفت سار را پیش من
 بخور یک آبگوشت آلودی خوبی
 داریم اما آن بخاره دیگر حالت
 غذا خوردن از برایش نمانده
 بود رفت خانه شان هر چه خواست
 بخوردش بگوید نتوانست مادرش
 از حالتش فتمید خیلی اوز سرزنش

کرد و بخار و محنت و مشق و زحمت شد
 بکس بخت و در رحمت خواب خوابید
 غیر از آنکه بوشش چیر می آید خلقش
 فرو میرفت از مادرش خوشش
 کرد که اینجکایت را شهابی نگوید
 بجهت این که من خجالت می کشم
 می ترسم تمسایمان بفهمد آن
 وقت خیلی خجالت خواهم کشید
 بعد از این توبه می کنم که دیگر از این
 کار مای بد نکند مادرش هم بدو
 گفت فرخ لقا خانم شب کرده است

تا اینکه بعد از یک هفته خوب شد
 اما چنانکه گفتیم بود و توبه کرد و دیگر
 از آن کارها نکرد و اگر چه او بخارا را
 اُورانا خوشش کرد و پادشاهی
 صدمه رساند اما با عیب این شد
 که ترک عادت بسیار بدی را کرد
 بعد از آن دُختری شده بود که
 دیگر هیچ عیب و نقص نداشت
 همیشه می گفت کاشکی این صدمه
 زودتر بمن رسیده بود که زودتر
 این آوا می بد از سرم در می رفت

حکایت میرزا صادق
 میرزا صادق یکت پیر حرف
 کوشش کن عاقل مهربان با مروتی
 بوز جمیع همدار سیه از حرکات
 و رفقا عاقلانه او کمال ضایع
 داشتند ولی زیاده از حد و انداز
 در درس خواندن کاهل و غفلت

اَز اَيْن بَابِت اَز اَخُونْد حَسَن
 اَدِيَّت وَ صَدَمَه مِي كَشِيد كه
 دَر سَت رَا رَوَان نَمَايد چُون دَم
 مَبْل بَمَشه مِي بَهَانه مِي كَر دَو
 بَجَه تَمَبْلِي خُوذ رَاه چَارَه مَجُود
 هَرْ چِه بَان بَحْطه اَخُونْد مِي كُفْت
 دَر سَت رَا رَوَان كُن مِي كُفْت اَكْر
 خُد بَخَوَاهَد رَوَان خَوَاهَد كَر دَو
 دَر مَكْتَب بِيكَار شَه بُود بَدْر مَس
 خَوَانْدَن سَايِر كَهَاتَا شَا مِي كَر دَو
 اَخُونْد كُفْت تَو شَنِيدَه مِي كُوِيد اَكْر

خدا بخواند آنا جادوار و سر جانی
موفقش نیست خداوند یون چشم
و کوشش و عقل و شعور و اداة و کتاب
از برایست مهیا کرده و خودت
هم نمیتوانی بخوانی و اخوند
در حضورت نشسته که اگر غلطی
داشته باشی بر سر سی انچه اسباب
مُسبب الانسباب باید مهیا کنند
کرده است حالا دیگر خواندن
و روان کردنش کار خود نیست
مثل تو مثل آن شخص مثل است

که میخواست بر یارانش برود و رفتن
 و برگشتنش را با جمیع کارهای
 لازمه که رو میداد بجا و و شش
 مبلغی معاطعت داد و رفتن راه
 و ما غش در آمد بجا و و شش گفت
 بیا و ما غش مرا پاک کن چون آنوقت
 چاووش کار نمی نداشت و دید
 این شخص آخمی است محض خوش
 مزگی آمد و ما غش را پاک کند
 همین که دستمالش را در آورد و ما غ
 او را گرفت گفت فین کن از زیر

و شمال گفت نه من پول داده ام
 و نوشته در دست دارم جمع زحمات
 من با تو است باید قیاس را بهم
 تو بکنی بعد همه مردم بجاقت او
 خندیدند حالا بابا جان میسر از اصداف
 این حکایت تو است اگر راست
 میسکونی و قتی که سفره را انداختند
 و غذا را حاضر کردند تو همان جایی که
 نشسته باش و نرو سر سفره دست
 هم بغذا دراز مکن بگو اگر خدا
 بخواید غذا بدهن و کلوی من خوابد

نشسته

اگر چنین بکنی معلوم میشود که
 راست میگوئی میرزا صادق
 چون بجه با انصاف عاقلی بود
 تصدیق کرد و گفت جناب آخوند
 حق بجانب شماست فرمایش شما
 صحیح است اما آخوند در این جا ما
 اسباب فراموش آوردن و در
 کردن حیل چربهای خوب حاضر
 و موجود است پس چرا آنها نمیکنند
 و همه را بخوانست خدا رنج مینمایند
 آخوند گفت آنها هم مثل شما فی کاره

و قلیل هستند در اغلب کارها و جاه
 از شدت قبیلی است که این حرفها
 میزنند میرزا صادق وید که
 حقیقتاً اخوند است میگوید خودش هم
 میتواند بخواند و هم میتواند بنویسد
 چها گاه کنند بعد کم کم شروع کرد
 بدرس خواندن و زمان بلی تلافی
 و بیگاری را کرد و درست فهمید که آنچه
 می گفت از بابیت صرف قبیلی بوده
 حکایت میرزا علی بابا در
 کت تابستانی که بعد مردم شهرها

بام میخواست بیدار شدند صبح مادر میرزا علی
 بیدار شد بعد از نماز خواندن
 و دعاهای بعد از نماز پیشش را
 بخواند و گفت نه نه جان میرزا علی
 برخیز نماز کن هرگز نماز صبح را روزه
 بخواند و بعد از آن دعای بخواند
 تا اوقات بپزند روز می افروخته
 میگرد و پیش از نماز و دعاهای بکن
 که خواستند از بام فرو بیایند
 میرزا علی از سوراخ دیوار پشت بام
 بخانه همسایه نگاه کرد مادرش گفت

نه میز را علی این حیثی بد کار نیست
 از دیوار کسی بالا نرو که از دیوارش
 بالا خواهند رفت اگر کسی از سوراخ
 دیوار خانه اش بجانه شما نگاه کند
 آیا خوششان می آید یا نه همین طور
 است بمسایه بلکه یک کار می
 مشغول باشند که نخواهند شما پدید
 آیند و بیکه میگویند آنچه از هر جوی
 میسند می نیز از هر دیگری میسند
 این چهار دیوار را چهار دورش
 کشیده بجهت این است که کسی

بخانه اش نگاه نکند میرزا علی گفت نه پس خدا
 این چشم را برای چه پا داده است البته برای
 نگاه کردن است اگر میخواشت ما نگاه نکنیم
 با چشم میداد مادرش گفت نه جان خوب
 گفتی اما اگر درست فکر کنی خودت میتوانی
 جواب خود ترا بدی چشم نعمت بزرگی است
 که خداوند به بندگانش عطا فرموده و برای
 نگاه کردن است اما نه هر چیز را خداوند متو
 چشم داد که دشمنان دعا بخوانی و وقت
 راه رفتن جلو پایش را نگاه کنی راه را از جا
 بفرمی چشم را بتواند داد که بخانه تمسایه نگاه کنی

نشینید می میگویند تو را تیشه دادم که هنرم
 شکن ندادم که دیوار مسجد فلان بهمن طو^{را}
 باقی اعضای دیگرش که خدا بوداوه همه
 کار خوب شوداوه شده تو چرا با آن کار
 میکنی دستش بودا و نویسی کاسبی کنی
 بسیرتجه میتم یکشی و اوزاناز و نوازش کنی
 نه اینکه بجه میتم را کتک بزنی هر چیزی بنا
 بر مصلحتی برای کار خیر خلق شده باید
 آدم فکر کند که خدا این اعضا را برای چه مقرر
 و کار با و داداوه آنوقت با آن کار صرف
 نماید که اتم خدا از او راضی خواهد بود که

شمش را دارسته و هم بندگان از آن روز
 بعد میرزا علی درست فهمید که مادرش را
 میگوید دیگر هرگز خانه همسایه نگاه نکرد و
 همیشه فکر در نعمت های خدا که با او داده
 شده بود میگرد و شکر او را بجا می آورد
 و در کارهای خوب صرف میکرد و هیچوقت
 کاری به خلاف از او سر نمیبرد و همه از او

راضی بودند

حکایت نرغاله های حنا

یک خانمی بود خیلی صاحب دولت این خان
 دو پسر داشت که یکی میرزا و دیگری

میخوانند اسم بزرگی حسن خان بود اسم
 کوچکی حسین خان این دو برادر خیلی بزرگ
 و با عقل و هوش بودند و در سهاشانرا
 زود زود روان میکردند اخوند هم که
 میدید اینها به این زودی و خوبه
 در شانشانرا روان میکردند مرخصشان
 میکرد و اینها هم میرفتند بی باز نشاندن
 و که خدای ده خان باباشان از برای
 برکت یکت بزرگ عالمه سفید ماس قشنگ
 آورده بود و اینها هم وقتی که مرخص میشدند
 با بزرگ عالمه شان که حنا بسته بودند و

قشک شده بود بازی میکردند و
 افسار از برایشان درست کرده بودند
 گاهی سوار برشان میشدند بر غله
 درست میکرد و اینها را بکشد
 از این باب است و قاتیشان خیلی بود
 یک دوکان بخاری پشت خانه شان
 بود استاد بخاری دید اینها این قسم
 با برشان بازی می کردند و مشغول
 میشوند محض خوش آمد خان یک
 کالسکه خیلی قشنگی درست کرد و برای
 حسن خان و حسین خان پیش کش آورد

خان بابای اینها هم با و یک خلعت
 خوبی داد آنوقت اینها از سر طویش
 دویست تا شصت آوردند این کالینکه را
 بزرگها بستند چون یک خانه خسته
 بزرگی داشتند و خرندها هم همه
 نظامی فرست بود و و تانی می
 تومی کالینکه بزرگها این مارا دور حیات
 میگردانیدند اینها از این فقره خسته
 خوشحال و مشغوف بودند و هر روز
 زود زود در شانشان روان میکردند
 که بیایند بزرگهاشان باز می نمایند

بهین که تومی کالیکه می نشستند بر ما
 همچو میید ویدند مثل اسب عربی این
 وقت که دیدند بر ما باین سافنی این
 کالیکه را می کشند یک غلام بجه و می کشند
 علی نام او را هم صد میگردند مثل کالیکه
 جابو کالیکه شان می نشانیند این و تا
 بزنیه نفریرا در کمال اسانی و اسودگی
 می کشیدند یک روز از دهبشان حسن
 آورده بودند دیدند چپاره اولاغها را
 کندم و جو بار کرده اند و چندتا از این
 اولاغها هم زمین خورده بودند و شاک

وَجَوَالِشَانِ تَمَامًا كَلِّی شُدَّه بُود دَر
كَمَالِ خَشَكِ وَ مَانْدَكِ اِنْ بَارِ مَارِ ^{شهر}
اَوْرَدَه بُودَنْد حَسین خان بَرادرش
حَسَن خان كُفْتُ اَقَاداداشش اِسْتی
اِیْنِهَاحِ پَر اِهْمِچِ كِه مَکَر دِیم نِهی كُفْتَنْد
حَسَن خان كُفْتُ چَطُور كُفْتُ اَقَاداداشش
رُوزِ اَوَّلِ دِیدِید كِه مَانْر مَانْر اَكِه سَوَا
مِشْدِیم نَكَلِیَو اِسْتَنْد كِه مَار اِكَشْتَنْد اَمَّا
حَالَا كِه كَالِسَكِه و عَرَادَه بَا اِیْنِهَاحِ اِهْمِ
مَاسِه نَفَر اَمِثِلِ اِسَب بَا كَمَالِ سَا فِی مِی كَشْتَنْد
اَلْبَتَّه سَكِیْنِ كَالِسَكِه اِهْمِ بَقْدَرِ مَاسِه نَفَر

هست اگر خان بابا ما هم مثل ما بکند
 و از برای آسب و اولاههایش عراده
 درست بکند البته یک الاغ یا آسب
 پنج شش مقابل فی رحمت و اوست
 باز می کشند آنوقت هم بیشتر باز می کشند
 و هم پیش تر میزنند میروسانند هم حیوانات
 زبان بسته این قدر رحمت نمی کشند
 حسن خان گفت داداشی بیا برویم
 این را بخان بابا مان بگویم و بگویم
 چرا عراده بجهت آسب و اولاههایش
 درست نمی کند و تا می رفتند پیش

خان بابا شان گفتند خان بابا ما
 یکت فکر می کردیم خان بابا شان
 گفت یکوتید به بیستم چه فکر کردید
 گفتند ما حالا اگر سوار بر زمان بشویم
 بر ما می شوانند ما را بکشند اما وقتی که
 کالینکه به بر زمان می رسیدیم ما و ما
 با علی غلام حجه توی کالینکه می نشینیم
 بر ما در کمال آسانی ما را دور حیات می کشند
 شما چرا بجهت اسب و اولاد خان بر
 آوردن جنس و گاه و سایر بارها
 از ده بشهر عراده درست نمی کنید

پدرشان گفت باباجان شما راست
 میگویید آفرین بعقل و شعور
 شما اما راه خرابست سیر نه
 باز است عراوه درست عبور میکند
 از آن بابت بگروه ما لها باز می کنیم
 گفتند خان باباجان رومی نه ما نه
 پل درست کنید این که نقلی نیست
 پدرشان گفت پل تنها مال من نیست
 ده بیست نفر هستند که هر یک یک
 نه دارند گفتند باباجان هر که نه دارد
 البتہ کندم و جو اتم دارد و همه بول و

بهم بکنند آرید نه مرا پیل به بسندید انوقت
 همه با سود و کی باز بسا ورید همه اسان
 می شود و همه آرزان تر با باشند
 گفت حالا دیگر از من گذشته است
 آخر عمر و وقت مردن من است این
 کار مرا برای چه بکنم چون خیلی گستا
 بودند گفتند خدا نکند بابا جان اما آدم
 که می میرد مال و دولتش میماند چه بهتر
 که پیل ساخته و راه پرده اخته اش بماند
 بابا شان خسته از عقل و هوش من
 بچه ها خوشتر آمد گفت مرحبا آیند وار

شدیم آفت زین بختل شما را عراوه
 که سهل است که راه این همه سخته
 میشود که دیگر کسی استیاج بطلب
 سوار نمی نداشت باشد خوشا جای
 شما که آن زمان را خواهند دید البته
 یاد نمی هم از این حرف من خواهم کرد

حکایت کوهر با تیره اش

در یک دهی یک ملا می خلی پریشان فقیری بود
 این ملا یک زن داشت و یک دختر اسم دختر
 کوهر گذاشته بود و ابله هم گاه گاهی از زکات
 نشان و نذر و نیاز باخوند میدادند هر طوری

بود با قناعت گذران می نمود این ملا خلی مردی
 زاهد پر هیزکاری بود جمیع ادب این را از واجبات
 و مستحبات و حسن اخلاق باین دختر یاد داده بود
 این کوهر هم خلی دختر عاقل مقبول و سیاه خوش
 بود و بیچاره بسن سیر و دو سال که رسید پدرش
 ناخوش شد و بگوهر گفت ای دختر عزیز من از رفتن
 بد دوری کن تا از شر دنیا و آخرت محفوظ بمانی
 هر چه داری قانع و شاکر باش تا بد بوجود
 نگذرد همیشه در فکر تحصیل علمی باش از هر کس که باشد
 همیشه با خدا باش و بدانکه او از چندین مادر
 مهربان تو مهربان تر است و در حق همه خوبی

کن و نیکی بخواه که همیشه نفیشر بخودت عاید است
 و پیش از گردن هر کاری خدا را بنیاط بسیار
 و بدانکه او تو و کارهای تو را می بیند و خیالات
 تو را میداند و بداند که بهترین دنیا دین اسلام است
 و آنرا حفظ کن بعد از دور و زبیا ره مر بعد از یک
 سال هم مادرش کورشده از راه لایب دی بجهت گذراندن
 امر معاشش با کمال پریشانی در ده کدائی می گرد
 اما این قدر دل رحم و خوش قلب بود که دیگر حد
 نداشت از بس دل رحم بود اغلب اوقات آن بطنی
 که پیدا می کرد نصفش را بسکت های پیر یا خوش می داد
 و بآن نصف دیگر کز آن می کردند گاهی با آن

چیزی و فقری که داشت اگر فقری میدید آن
 نان و چیزی که میداد و ده بود بان فقیر میداد و بان
 همه بی چیزی زیاده از حد خودش شاکی بود و
 پیدا میکرد بهمان قناعت داشت و از ته دل
 شکر میکرد داشت می گفت ای خدا می من این همه از
 بابت کرم خودت است که این نعمت را بانه
 والا ما کاری نکردیم که مستحق این نعمت باشیم
 بکس - و ز می یکی از دخترهای ده گفت این نان
 خالی که تو باین رحمت پیدا میکنی قابل این همه
 شکر گذاری نیست گفت تو همین نان خالی را
 می بینی نعمتهای دیگر را چرایی بینی گفت سر

هر چه نگاه میکنم نه رخت خوبی واری و نه خانه
 و ما وای حسابی نمانت هم که این است و دیگر
 چه نعمتی است که من نمی بینم گوهر گفت خداوند
 تبارک و تعالی این قدر نعمت بمن و تو داده است
 که از حسابش عاجزیم گفت آخر مگر چه بینم آنها
 چه چیز است و کجاست که من نه می بینم گفت
 بچاره آن حیات و زندگی که با ما داده و ما را
 از هیچ آفریده و بوجود آورده بی آنکه مستحق
 هیچ باشیم همه چیز داده بزرگترین نعمت
 عقل است که با ما داده که با آن خوب را از بد فر
 میدهم پس از آن پنج قوه و حواس که چیزها

ظاهر بر ابا آنها نمیده و از آنها لذت میبریم اول
 نعمت کوشش است که حرفهای خوب و نصایح مرغوب
 و انایان را می شنویم و صاحب فهم و کمال و دانایان
 میگردیم پس از آن نعمت زیباست که با آن حرف
 میزنیم و شکر او را میمائیم و چیزهای با فائده میگوئیم
 و نادانان باین واسطه و انا میگردند و دیگر نعمت چشم
 که با آن چیزهای مستخرج و کلکهای نگارنگ و
 گونه های کوناگون و باغ وستانها و صورت
 یکدیگر را دیده و از خواندن کتابها و دانستن
 و احادیث متلذذ و خوشنود میگردیم پس از آن
 نعمت شامه و دماغ است که بوی گل و ریاحین و سایر

هر چه نگاه میکنم نه رخت خوبی داری و نه خانه
 و مادی حسابی نماند هم که این است دیگر
 چه نعمتی است که من نمی بینم گوهر گفت خداوند
 تبارک و تعالی این قدر نعمت بمن داد و داده است
 که از حسابش عاجزیم گفت آخر بگو به منم آنها
 چه چیز است و کجاست که من نه می بینم گفت
 بچاره آن حیات و زندگی که با ما داده و ما را
 از هیچ آفریده و بوجود آورده بی آنکه مستحق
 هیچ باشیم همه چیز داده بزرگترین همه نعمت
 عقل است که با ما داده که با آن خوب را از بد
 میدهم پس از آن پنج قوه و حواس که چیز

ظاهر بر ابا آنها نمیده و از آنها لذت میبریم اول
 نعمت کوشش است که حرفهای خوب و نصایح مرغوب
 و انایان را می شنویم و صاحب فهم و کمال و دانایان
 میگردیم پس از آن نعمت زیباست که با آن حرف
 میزنیم و شکر او را میمائیم و چیزهای با فائده میگوئیم
 و نادانان باین واسطه و انا میگردند و دیگر نعمت چشم
 که با آن چیزهای معسرح و کلهای تکارناک و
 کونه های کوناگون و باغ و ستبانه ها و صورت
 یکدیگر را دیده و از خواندن کتابها و دانش
 و احادیث متلذذ و خوشنود میگردیم پس از آن
 نعمت شامه و دماغ است که بوی گل و پاشنه ها

هر چه نگاه میکنم نه رخت خوبی واری و نه خانه
 و ما وای حسابی نمانت هم که این است و بیکران
 چه نعمتی است که من نمی بینم گوهر گفت خداوند
 تبارک و تعالی این قدر نعمت بمن و تو داده است
 که از حسابش عاجزیم گفت آخر مگر چه بینم آنها
 چه چیز است و کی است که من نه می بینم گفت
 بچاره آن حیات و زندگی که با ما داده و ما را
 از هیچ آفریده و بوجود آورده بی آنکه مستحق
 هیچ باشیم همه چیز داده بزرگترین همه نعمت
 عقل است که با ما داده که با آن خوب را از بد فرق
 میدهم پس از آن پنج قوه و حواس که چیزها

ظاهر بر ابا آنها فهمیده و از آنها لذت میبریم اول
 نعمت کوشش است که حرفهای خوب و نصایح مرغوب
 و انایان را می شنویم و صاحب فهم و کمال و دانایان
 میگردیم پس از آن نعمت زیباست که با آن حرف
 میزنیم و شکر او را میمائیم و چیزهای با فائده میگوئیم
 و نادانان باین واسطه و انما میگردند و دیگر نعمت هشتم
 که با آن چیزهای مستخرج و کللهای نیکارنگ و
 گونه های گوناگون و باغ و ستبانه ها و صورت
 یکدیگر را دیده و از خواندن کتابها و دانش
 و احادیث متلذذ و خوشنود میگردیم پس از آن
 نعمت ششم و دهم است که بوی گل و ریاحین و

طریات را می شنویم و میرقوه لاسه است که با آن
 نرمی و زبری هر چیز را فهمیده و درک می کنیم
 ای بینوا کمر هر موی ما با صد زبان
 شکر او گوید بود قاصر از آن هر موی که در بدن ما
 خلق کرده چندین هزار ثمره و فایده دارد که حکما
 و عقلا می دانند و نیاز از فهمیدن خواص آنها عاجزند
 همه اینها بالاتر است که ما را موحد و خدا شناس
 خلق کرده که او را بعد عقل خودمان شناخته
 و عبادتش بنماییم آن دختر ازین حرفهای کوهرها
 و مبهوت شده و بدین اوجگاه میگرد گفت راسته
 کوهر راست میگوید کاشکی من از تر فقیر تر بودم

انا بقدر تو خیر میداشتم خوشا بحال تو که انقدر
 علم داری و چیزهای خوب میدانی کو هر یک روز
 صبح خیلی زودی برخواست بعد از آنکه نماز
 و دعاهاش را خواهد رفت که قدری بنیم جمع کند
 بیاورد از برای مادر که ریش آتش کند که قدری گرم
 شوند و یک بره به به کنان همراهش میآید تا
 وقتی که آمد منزل بره هم همراهش اما از خدا
 ترسی که داشت قدری که هوا روشن شد برده را
 برداشت در بدر کرد و ایند که به رسید از آن است
 شاید بتواند صاحبش را پیدا کند با و برساند از آن
 پرسید کسی از اهل ده او غایب است یا لکینت بره را نمیدانند

چون حاجی از برایش نیافت دانست که خدا از
 برایش فرستاده است خودش نگاه داشت
 که میرفت این بزه همراهش میرفت اگر قدری از و
 دور میشد صدای بیهوشش با آسمان میرفت تا کوهر
 پیدا نمیکرد و آسوده و آرام میشد چنان اسکرفته
 بود که نمیدانست دقیقه از او جدا شود وقت بیکار
 این بزه را میبرد میچرخید و هر وقت بجهت ناخوشی
 مادرش لابد بود که پیش او بماند این بزه را همراه
 چوپانها و کله های ده لجر امیر ستاد عصر که
 خودش راه خانه را بلد بود میآمد بخانه پائیز که شد
 پستمهای بزه را چند تا بید یک حفت جوراب برا

مادر کور بچاره اش و یک حبت هم از برای
 خودش بافت چنان این بره را توجه میکرد که
 از همه بره های ده بهتر شده بود تا اوایل بهار
 این بره کم کم میشد حساسی شد و بعد از چند ماه
 یک بره سفید چهار دست و پا سیاه خیلی قشنگ
 زائید کوهر این قدر این میشد بره اش را دوست
 میداشت که دیگر حد داشت شیر این را میدوید
 گاهی نفسی گاهی شیر برنج گاهی ماست در
 میکرد از برای مادر پیش تا او آخر پائیز شد هوا
 کم کم رو سردی گذاشت دید مادر کور بچاره
 لباس زمستانی ندارد و از سر ما خیلی از دست

بخت خدا را خوش نیاید که مادر بیچاره ام باین
 حالت پریشانی و بیخیزی سر ما بخورد و اگر چه
 من این پیش و بره ام را اینقدر دوست دارم
 گذشته از اینکه مادر مرا از همه عالم بشیر میخواهم
 پدر خدا بیا مرزم همیشه مسکنت که بخیر و نیکی و بخت
 نخواهد رسید مگر اینکه عزیزترین چیزها تا نزد راه
 خدا بخشید و اتفاق نماید من که حالا دیگر خبری
 از مال و سیاه دارم از همین مانی که دارم در راه
 خدا میکند رم و اتفاق می نمایم از این پیش و بره ام
 دلکنده و فروخت و یک لباس مستانی
 بجهت مادرش خرید هر وقت یادش و بره ام

گریه اش میکرد اما وقتی که نگاه میکرد که مادر پسر
 کرم و راحت شده و اینهارا در راه خدا داده ^{خسته}
 خوشحال میشد و از یاد همیشه بره بیرون میرفت
 با وجود این پیره زن بیچاره در آن زمستان ^{مرد}
 و از آن سر ما جان در نبرد این کوهر انقدر غصه
 خورد گریه کرد که نزدیک بود او هم کور شود و بیچاره
 در دنیا بیکس و غریب ماند کس بی کسان و کار
 کشای بیچارگان و روزی رسان مطمع وافر ^{بن}
 برای او سببی ساخت یک نفر حاجی خیلی معتبری
 در آن ده بود که مال و دولت و کاو و کوفته و سفند زیاد
 داشت زن حاجی چون دیده بود این دختر ^{نقد}

مقدس و با خداست و خوب کوسفند خودش را
 متوجه میشد گفت این دختر بچه حفظ مالها و جمع وری
 شیر کا و کوسفند ما خوبست فرستاد پی او که اگر
 میخواهی بیا اینجا بمان آن بیچاره هم از خدا میخوا
 با کمال منت قبول کرد رفت بخانه حاجی بطوری
 مواظب عمل خانه و حفظ مال حاجی و شیر و ماست
 و کوسفند ما بود که دیگر آن همه از این بابت آسوده
 خاطر بودند و همه از او کمال ضاییت ردا داشتند
 از کارهای خدائی و سبب سازیهائی که دارد
 زن حاجی پس از یکسال مرد حاجی دید هر جا بگذر
 زن باین نجاست و خوبی و باین امانت و کارهای

و خدا شناسی نمیتواند پیدا نماید و را برای خود
 عقد کرد و هر شد که هر خادم و روز بروز و ^{بتمند}
 و با او ضاع تر میشدند اموال و اولاد زیادی پیدا
 کردند و همه روزه مال و دولتشان در برکت و زیادت
 بود و در کمال دولت و غرت و خوبی زندگی کردند
 و بنمود و همیشه فقرا و ضعفا و در ماندگان میش
 از پیش و زیاده از اندازه خویش اعانت و
 دستگیری میکرد و شکر خدا را بجا میآورد

حکایت ضایک

رضایک یک بچه بود بسیار زرنگ و باهوش و
 حالت های خیلی خوب داشت از آنجمله آنقدر

پدر و مادرش را دوست میداشت که دیگر حد
 نداشت و قوم و خویشهایش را هم خیلی میخواست
 و زیاده از حد بچه دل رحمی بود از این باب که
 پدر و مادر و آخوندش او را از سایر بچهها بشیفته
 میخواستند اما یک عیب بزرگی داشت
 که خیلی در درس خواندن تمبل بود میخواست
 درشش را روان نماید هر روز آخوند را بیک هاله
 بگرفت مشغول مینمود که دیگر آخوند متوصل نکوب
 در کس بخوانی از آخوند چیزهای غریب
 میپرسید بکس روزی از روزها از آخون
 پرسید آخوند چند دقیقه بکس را عفت است

آخوند گفت شصت دقیقه یک ساعت است

بعد پرسید چند ساعت یک شبانه روز است

آخوند فرمود بیست و چهار ساعت بعد جواب داد

چند روز یک هفته است آخوند گفت هفت روز

یک هفته است نمی بینی میگویند هفته گفت خوب

آخوند چند ماه یک سال است آخوند گفت دوازده

ماه یک سال است گفت راستی آخوند اسم ماهها

چیز است آخوند گفت محرم صفر

ربیع الاول ربیع الثانی جمادی الاول جمادی

الآخر رجب شعبان رمضان شوال ذیقعد

ذیحجه بعد از ماه یک پرسید آخوند چند روز

پدر و مادرش را دوست میداشت که دیگر حد
 نداشت و قوم و خویش با ایشان هم خیلی منجواست
 و زیاده از حد بچه دل رحمی بود از این باب
 پدر و مادر و آخوندش را از سایر بچه‌ها بیشتر
 میخواستند اما یک عیب بزرگی داشت
 که خیلی در درس خواندن متبل بود منجواست
 درش را روان نماید هر روز آخوند را بیک هبانه
 بگرفت مشغول مینمود که دیگر آخوند متعطل نکوید
 در کس بخواند ہی از آخوند چیزهای غریب
 میپرسید یک روزی از روزها از آخوند
 پرسید آخوند چند دقیقه یک ساعت است

آخوند گفت شصت دقیقه یک ساعت است

بعد پرسید چند ساعت یک شبانه روز است

آخوند فرمود بیست و چهار ساعت بعد جواب شد

چند روز یک هفته است آخوند گفت هفت روز

یک هفته است نمی بینی میگویند هفته گفت خوب

آخوند چند ماه یک سال است آخوند گفت دوازده

ماه یک سال است گفت راستی آخوند اسم ماهها

چیز است آخوند گفت محرم صفر

ربیع الاول ربیع الثانی جمادی الاوّل جمادی الاخر

رجب شعبان رمضان شوال ذیقعده

ذیحجه بعد از ضایک پرسید آخوند چند روز

یک سال میشود و آخوند گفت سید و شصت و
 پنج روز یک سال است بعد پرسید راستی
 آخوند چطور روز میشود و چطور شب آخوند گفت
 زمین مثل نارنج گرد است همیشه نصفش رو
 بافتابست آنقدر از زمین که رو بافتاب است
 و افتاب با آن می تابد روز است و آنجا که
 افتاب رو بر روی آن نیست شب است گفت
 خوب آخوند پس حالا آن طرف زمین شب است
 آخوند فرمود بلی آن طرف زمین حالا شب است
 گفت راستی آخوند زمین که بزرگ است آخوند
 گفت دور زمین تخمیناً شش هزار شصت و

شصت و شش فرسخ است بعد پرسید خوانند
 بفرمایند بدانم فرسخ چقدر است آخوانند
 فرمود و فرسخ دوازده هزار ذراع است که قریب
 شش هزار متر میشود بعد پرسید چقدر این
 زمین دریاست چه قدرش خشکی آخوانند
 گفت بقدریکه خشکی و صحراست سه مقابل
 آن دریاست بعد باز خواست چیزی را بگوید
 پرسید آخواند گفت اینها بیک تو پرسیدی
 خودش یک درس حسابی است حالا که
 اینها را از من پرسیدی باید همه را از حفظ بگویی
 اگر اینها را خوب از حفظ کردی یک چیز خوبی

از بابایت برایت میگیرم رضا بیک گفت چشم
 حالاکه میفرمایید از حفظ کنم بنویسید تا از حفظ
 بنایم آخوند بعد تمام اینها را برای رضا بیک
 نوشت رضا بیک هم تمام اینها را از حفظ کرد
 بعد آخوند بسیار از ذهن و هوش رضا بیک
 خوشش آمد و پیدر پیدر گفت برای او یک
 کتاب صورت دار و یک قلمدان با جمیع
 اسبابش خرید بعد از آن مشوق آمد و دیگر
 هر چه آخوند با و در کس میداد با نهایت میل
 و کمال شوق زود زود میخواهید روان میکرد
 هر هفته هم آخوند یک چیزی از برایش میداد

میکرفت چندی نگذشت که رضایک از جمیع
شاگرد های مکتب بهتر و ملا تر گردید

حکایت و عای فرخنده خانم

فرخنده خانم یک دختر خیلی خوشگل زیبایی بود
و این قدر خوشش رفتار و خدا ترس و با فم
بود که همه شاگرد های مکتب او را از ته دل دوست
میداشتند و چون خیلی شوق درس خواندن
داشت و در سهایش را خوب روان میکرد
آخوند هم او را زیاده از حد دوست میداشت
و بعد از درس اصول دین و فروع دین را
با وی می داد یک نماز با قرائتی میکرد که آدم

خط میکرد و همه معنی نماز را یاد گرفته بود و
 در وقت نماز دلش با خدا بود و مثل یابی بختا
 در سه نماز خیال دیگر نمیکرد و همیشه سجده
 سو عظمه و وضو میکرد و دیگر روزی اخوند گفت
 همیشه دلت با خدا باشد و غافل از او نباش
 از اخوند پرسید بفرماید پسیم چطور دلم
 با خدا باشد گفت همیشه که راه میروی و
 حرف میزنی فکر این باش که خدا حرف تو و
 خیال ترا میداند و تو را می بیند اگر چه تو او را
 نمی بینی مثل اینکه میدانی که شاه در قصر است
 و از پشت پنجره نگاه میکند و تشکیله تو از آنجا

ردیشوی هم بار حقیت حرف میرنی هم دست
 باشاه است که حالا بتو نگاه میکنند و حرکت
 و رفتار تو را می بینند همین طور دولت ما خدا
 باشد و گفت خدا خیلی خیلی بزرگ است
 بزرگی او را ما نمیتوانیم بفهمیم این کو بهار و دریاها
 و صحراها و آفتاب و ماه و ستارها که مخلوق
 و آفریده خدا هستند دلیل بر بزرگی او هستند
 این فرخنده خانم هم همه اینهارا گوشش میداد
 و خوب می فهمید و بخاطرش نگاه میداشت
 کمیند روزی در یک اطاق تنهایی فرخنده خانم
 ناز می کرد و او اشکی مادرش آمد از لای ریز

در نگاه میکرد و کوشش نمازش میداد و خط
 میکرد و دید بعد از نماز بنا کرد مناجات دعا
 کردن می گفت ای خدای من منمیدانم چطور سگتر
 نعمت ما و خیر ما را که بمن داده بجاییا و رم
 ای خدای من مرا از هیچ آفریدی می انک
 مستحق چیزی باشم همه چیز بمن دادی یک
 ما در بمن دادی و او را اینقدر بمن مهربان کردی
 که از بچه کی با آن همه رحمت و بخوابی مرا باین
 سن و سال رسانید و حالا هم بی انک چیزی
 از او بخواهم هر چه برایم لازم است از برایم
 درست میکند نه از روشا م خوب بمن میدهد

بی آنکه بن زحمت و اذیتی بدهد همیشه رختها
 خوب برایم درست میکند و نمیکند ارد که من هرگز
 زحمت بکشم اینجای من اینها همه از فضل و
 رحمت تو است که اینقدر مادر مرا بمن مهربان
 کردی و یک پدر بمن دادی که هر روز و قیامت
 بخانه می آید هر چه بخواهم برای من خواهد آورد
 لازم باشد می آورد که ما نمیدانیم از کج
 و بجه رحمت میاورد و عمارت هزار یاد کن که من
 هم در زیر سایه آنها اسوده باشم اینجای
 من اگر تو مرا مثل این گذاهی و فقیر و بیچاره
 خلق کرده بودی که از دست و پا و چشم و گوش

عاجز بودم چه سپاس کردم من که پیشتر برای تو
 کاری نکرده بودم که تو مرا اینقدر خوب خلق
 کردی حالا هم که می فهمم باز می بینم که نمیتوانم
 شکر نعمت های تو را بکنم ای خدای من عقل و هو
 و فهم و شعور مرا زیاده کن که بزرگی تو را بقدر
 قوه شناسم و قدر نعمت های تو را بدانم انجدا
 من اگر تو این نعمت های را از من بگیرم کیست
 که بتواند بمن نعمتی بدهد و خوبی بکند و حلال
 که تو بمن خوبی و نیکی کرده و میکنی کسی نمیتواند
 بمن بدی بکند ای خدای من

گر هر موی من بشمار بود از ادای شکر تو عاجز بود

ای خدای من باین همه نعمتهائی که تو بمن داده‌ای
 گاهی که شیطان بر من مسلط عیش و کار بد
 از من سر میزند نمیتوانم از خجالت تو سرم را
 بالا کنم و میخواهم از خجالت تو بر زمین فرو بروم
 که چه بجای این همه نعمت و نیکی تو نافرمانی
 تو را کردم ای خدای من شیطان را از من دور
 کن و کارهای خوب در دل من بینداز که
 همیشه برای تو کارهای خوب بکنم ای خدا جان
 من هر وقت که یک کار خوبی میکنم از خوشحالی
 آن اشک از چشمم جاری میشود و رحم از
 خوشحالی میخواهد پری واز کند و تا چند روز بآن

خوشحالی خوشحال و مستم می مانم ای خدای
 من اینجور کارهای خوب و خوشحالی مرا زیاد
 کن و قوه شکرگذاری بده که هر چه من خوبی
 میکنم از عنایت و مرحمت و کرم تو است و
 هر چه بدی از من سر بزنند از شر و بدی نفس
 خودم است مرا از شرهای نفس حفظ کن
 ای خدای من بزرگی خودت بکوچکی من رحم
 کن اینها را می گفت و مثل ابر بهار کریمیکرد
 و مادرش یواش یواش مسکینت قرآن و هنت
 میکردم فرخنده جانم خداوند تو را پیسه کند
 و عقل و همت را زیاد کند و مال و دولت زیاد

تو بدید که اینقدر قدر مادر و پدرت و نعمت
 خدا را میدانی و مادرش هم از گریه او گریه اش
 گرفتار بود

حکایت بزرگ کیسیل و ماهی

میرزا یوسف یک پیری بود خیلی بزرگ
 و با هوش و درس خوان که هیچیک از بچهای
 مکتب نرودی و خوبی او نمیتوانستند
 در شانرا فهمیده روان کنند اما خیلی کنج
 کا و بود که میخواست هر چیز را بفهمد و بداند که
 چه طور است یک روزی از اخوند پرسید که
 اگر شخص یک سمتی راست همیشه سفر کند و همه

روز منزل منزل برود و بجای خواهد رسید اخوند
 گفت اگر مثلاً ر و بمشرق که آفتاب طلوع میکند
 یا ر و بمغرب که آفتاب غروب میکند همه روزه
 برود و از آن سستی که میرود هیچ کج نرود
 چون زمین کرد است دوباره بهمان جای
 اولش بر میگردد و میرزا یوسف حیلی تعجب کرد
 گفت اخوند چند روز طول میکشد که بجای اولش
 برگردد اخوند گفت حالا هشتاد و پنج روز میشود
 که یک دور زمین را بگردند اما اگر همه جا راه آهن
 بسازند یک ماه میشود دور زمین را گشت
 گفت اخوند چقدر زمین دریاست چقدر خشکی

آخوند گفت بقدریکه خشکی است سه مقابل آن

دریا است گفت راستی آخوند زمین چینی

قطعه است آخوند من مود زمین را به پنج قسمت

تقسیم کرده اند و آن پنج قسمت اروپا

آسیا آفریقا آمریکا و استراليا

میباشد و در این پنج قسمت از همه کوچکتر و

آبوتر و دولت مند تر قطعه اروپا است که

فرنگیها مالک هستند و از همه بزرگتر قطعه آسیا

که ایران و هند و چین و عربستان و قدری

از روس در این قطعه واقع است پس چنانچه

آخوند موجودات روی زمین چند قسم است

اخوند گفت سه قسم است یکی جماد است
 یکی نبات است یکی حیوان که اینها را موالید
 ثلاثه میگویند پرسید اخوند جماد که دام است
 اخوند گفت جماد مثل سنگ و خاک و معدنیات
 و نبات هم هر چه روئید فی است که نبر میشود
 مثل درخت و علف که اینها حرکت دارند
 امانه باراده خودشان و حیوان هم مثل انسان
 و سایر جانوران که هم بزرگ میشوند و هم
 باراده خود حرکت مینمایند و حیوان هم سه قسم است
 یکی آنکه در خاک است و یکی آنکه در آب است
 و دیگری آنکه هم در آب است و هم در خاک

و بزرگترین حیوانات آبی ماهی است و بزرگترین
 حیوانات خاکی فیل گفت آخوند شما فرمود
 انسان هم جزو حیوانات است آخوند فرمود
 بلی انسان حیوان ناطق است یعنی حرف
 زننده و بجهت عقل و شعور که خداوند بآنان
 داده بر جمیع حیوانات مسلط است و حکم
 میکند باید انسان همیشه شاکر پروردگار
 خودش باشد که این قدر عقل و شعور با و مرحمت
 فرموده که بدریا و صحرا و جمیع جانوران حکم
 دارد و همه مردم از یک پدر و مادر بعمل آمده اند
 که حضرت آدم و حضرت حوا باشند میزایو^{سوف}

گفت جناب اخوند اگر همه مردم از یک پدر و مادر
 هستند پس چرا بعضی ها سیاه هستند و بعضی
 سفید اخوند فرمود چون تربیت شدن
 موجودات روی زمین بواسطه آفتاب است
 بعضی جاها آفتاب زیادتر میتابد بعضی جاها
 کمتر این تفاوت از آن جهت است مثلاً بعضی
 جاهاست که شب و روز اغلب اوقات
 دوازده ساعت است آنجاها تاثیر آفتاب
 بیشتر است هر کس آنجاها زندگی کند سیاه
 میشود حتی اگر از آدمهای سفید هم بروند
 آنجا بمانند چهار پنج نسل که گذشت کم کم

سیاه میشوند و بعضی جاها هم هست که آفتاب

کم میتابد اثرش کمتر است مردمان آنجا

خیلی سفید و لوس هستند مثل اعلیٰ از صفحات

روس و نزدیک قطب شمال که شش ماه شب

و شش ماه روز است چنانکه مجلسی علیه الرحمه

نوشته است

حکایت فرحور خانم و ترک آمار

فرحور خانم یک دختری بود خیلی درس خوانده

چیز فهم خوش مکالمه شیرین کلام و زیاده

از حد که بانو و خانه دار و خیلی مؤمن و متدین

و چون مادرش همیشه با او گفته بود که پاکیزگی

و تیزی سر آمد و بهترین همه ارایشها و
 بزرگهاست از همه دخترها شسته رفته ترو
 پاکیزه تر بوده و اغلب اوقات با مادرش
 مسجد میرفت و بعد از نماز پای موعظه می
 و خیلی چیزها از و اعطا یاد گرفت بود و زیاد
 احادیث از برداشت ولی یک عیب بزرگی
 پیدا کرده بود که درست موعظه و مطلب
 و اعط را نفهمیده بود و اعتقادش این شده
 بود که خوب و بد را خدا می کند و خیر و شر
 هر دو از جانب خداست و او آدم را
 بکار بد یا خوب و امیدارد هر چه درش

میخواست این اعتقاد فاسد را از سر او بیرون
 کند میشد حتی خودش هم اگر کار خوب
 یا کار بدی کرده بود میگفت او خواسته مرا
 واداشته من کرده ام هر چه پدر و مادر
 میگفتند چنین نیست گوش نمیکرد حتی پدرش و ز
 باو گفت میدانی که خدا تعالی بکشته شدن شخص
 بیکناه راضی نیست و از این کار بد بندگانش را
 نهی فرموده گفت بلی پدرش گفت پس چگونه
 میشود هم راضی نباشد بکشته شدن او و هم وادار
 او را بکشند باز بگوشش فرو نگیرد مادرش یک کله
 کل خیلی خوبی داشت که زیاد از او دوست میدا

فرحور خانم یک روزی نزد آنرا شکست باز که گفتند چرا

کله آنرا شکستی باز همان حرفهای پیشتر را زد که خدا

خواست شکستم مادرش هیچ نگفت بعد وقتی که فرحور

خانم نبود بطور مخفی بچهها را جمع کرد و بهریکی یک تیر که

انار داد وقتی که فرحور خانم وارد شد همه شوخی شو

خنده خنده کنان بنا کردند بزدن هر چه گفت چرا

مرا میزنید خنده کنان گفتند خدا میخواهد تو را بترسانم

از ما چرا کله میکنی و با چه حرفی داری اول گفت

راست میکنید بعد دید چوب و گوشت با هم آشنا

نمکنند و راستی راستی اینها میزنند آنوقت التماس

نمود گفت یکدفعه صبر کنید تا من عرضم را بفرم

خوب بگویم چه میگوئی گفت حالا خوب فهمیدم
 که خداوند تبارک و تعالی راضی باذیت و بدکردن
 بشخص میکنا و نیست بعد از پدرش پرسید که آقا جان
 اعتقاد حق کدام است با دلیل بفرمائید تا قبول
 کنم پدرش گفت اعتقاد حق آنست که بنده در کارهای
 اختیاری مختار است و خود با اختیار خود کار را میسازد
 مدد و یاری از جانب حضرت باری تعالی است
 بتوفیق او کار خیر از دست انسان جاری میشود
 و باغواشی شیطان لعین کاربرد و معصیت از انسان
 سر میزنند اگر شخص با اختیار خود کار را نکند نه خواهد
 کار مددی خواهد داشت نه گناه کار و ذمی در قرآن

مجید خوانده و دیدی و بقول اعطی هم گوش داده
و شنیدی که خدا میفرماید سرعون قوم خود^ش
کمره کردند و اگر خدا تعالی ایشان را همراه کرده^{بود}
نمیفرمود فرعون آنها را همراه کرده و فرمود خام
پس از آنکه خودش هم قدری فکر کرد و دید پدر^ش
راست میگوید چنین است شخص با اختیار خود کارها
اختیار می نماید

حکایت بن و میمون و گفتار خود

میرزا موسی یک بچه بود خیلی درس خوان چیز فهم
ملا خوش خط که از همه بزرگوارهای مکتب خیر فهم^{تر}
بود اما یک عیب خیلی بزرگ داشت که همه محسنان^{را}

پوشانید و بود و آن این بود که بسیار میکرد و فیسو
 و ضرور بود همیشه میرفت بالا بالا می نشست و حرفها
 بزرگتر از خودش میزد بالا ترا از پسر عمو داشت که می نشست
 سهل بود و حتی میخواست که بالا ترا از برادر بزرگ خود
 هم بنشیند تا حرف هم میشد میگفت من ملا ترا نشاند
 هستم با و می گفتند راست میگوئی اما ملائی تنها
 بکار نمیخورد آدمیت و انسانیت هم لازم است
 پیغمبر ما با ایسکه از همه مردم و انا تر بود و افتاده تر
 از همه و فروتن تر بود نشیندی میگویند نه نشاند
 پیر میوه کسر بر زمین باز باین حرفها اعتنائی ندا
 باین سبب بچیک از آنها او را دوست نمیداشتند و همیشه

در پی اذیت و آزار او بودند که او را خفت و خجالت
 بدیدند یک روزی عمو و عمها با جمیع بچه‌هاشان در میان
 همان بودند باز این میرزا موسی فیسو که وارد شد
 رفت آن گوشه طاقی بالا دست همه پسر عموها
 و پسر عمه‌ها نشست از شدت فیس و کبر با ایشان
 بازی هم میکرد و اینها با هم مشورت و کلماتش کردند
 که امروز بیایند باین ملک نقشی بر نیم و یک خفتی
 بدیم همه حتی برادرش هم را می‌شدند گفتند خوب
 چه کار کنیم کمی گفت بیایند مثل آن بزد و میمون بکنیم
 گفتند بزد و میمون چه کردند گفت یک لوطی یک
 میمون و یک بزد داشت یک روزی با دست خرد او

در خانه گذاشت خودش رفت بیرون میمون چون
 با بر عداوت داشت میخ خودش را کند رفت مانتا را
 خورد بعد از آن یک مشت از آن ماست آورد به پیکر و
 پوزه بز مالید و میخ بز را کند و بز را ول کرد و میخ
 خودش را دوباره سر جامی ول فرو کرد و بنا کرد چرت
 زدن وقتی که لوطی وارد شد دید بز ول شده و پوزه اش
 بهم ماستی است گفت یقین وقت ماست ما را خورده است
 وقتی رفت سر کاسه ماست دید ارستی در کاسه ماستی با
 نماده چوب را کشید و افتاد بجان بز گفتند سر سفره
 بیا بیژد ماست کیسه تو حی جیش قایم کنیم آن یکی گفت من
 هم کو فته خود چی توی کلاهش میگذارم بطوری که نفهمد

همه همراهی شدند تا وقت نماز شد چون جمعیت زیاد بود
 دو سفره انداختند یکی بخته بزرگها و یکی بخته بچها و دو
 از آن بچها که رز نک تر بودند و در میز را موسی ^{نشستند}
 و او را بحرف و شوخی مشغول کردند آن یکی قدری
 مست گیس بطور مخفی تو می جیش فایم کرد یکی از بچها هم
 زودتر از سر سفره برخواست دزدکی سه تا کوته خود
 یواسگی تو می کلاه او گذاشت بعد از اینکه از سر سفره
 برخواستند یکی با عجله آمد که میز را موسی بیامو جانت
 صدا یت میکنند این با عجله برخواست و رفت همین
 که سر فرود آورد کوفتها قل خوردند تو می اطاق و برو
 عمو و عمه هایش آنها می اختیار خنده شان گرفت یکی از

بچه ها که گستاخ تر بود گفت این دلکیش هم بقدر نفس
تکبرش هست ماست در دیده تو بی حش قایم کرده
گفت من کی ماست در دیدم دروغ چرامیگویند گفت
الآن تو بی حش است میزرا موسی زود دستهای
تو بی حش کرد که کو همین که دستش بابت خور در
پرید و دستش خشکید لابد و لا علاج دستش را بیرون
آورد همه دیدند ماستی است جمیعاً خندیدند و خندیدند
از این قسم دلکی او تعجب کردند و عمویش گفت موی
ما هم این قسم بد و بیضا میکند آنوقت میزرا موی
دانست که این خفت از شدت تکبر و غرور بر سرش
آمده که پیش جمع قوم و خویشها خفیف و بدنام شده

آنوقت دانست که بگر بسیار بد کار است باید بامروم
 راه برو و مردم را از خود خوشحال و خوشنودگاه
 و کسب نسیانیت و اوست نماید از آنروز شروع کرد
 کسب و تحصیل حسن اخلاق و تواضع بعد کم کم هر چه غرور
 و بکبرش کم شد دوستی مردم با او زیاد کرد و تا کم کم
 اینجالت بد بکلی از سرش در رفت

حکایت کوفتن ماه و خورشید

میرزا محمد پسر میرزا حسین مخم بود که در علم نجوم کمال مهارت
 داشت یک شب تابستانی که روی بام نشسته بودند
 شب چهاردهم ماه گرفت میرزا محمد از پدرش پرسید
 که آقا جان چطور میشود که ماه میگیرد و گفت ماهی در فضا

زمین و آفتاب و ماه راست هم واقع میشوند یکی در وسط
 ماه که وقت غروب آفتاب وقت طلوع ماه است و
 هم در آخر ماه چون ماه از خودش نور ندارد و از نورها
 روشن است همین که در وسط ماه این سه تا در یک خط
 راست هم واقع شدند زمین فاصله میشود میان آفتاب
 و ماه و آنقدر یکی زمین مقابل و مجازی شده است
 مانع و حایل میشود که نور آفتاب بماه بتابد آن قدر
 از ماه بی نور میماند بعد میرزا محمد چون بچه زرنگ با هو
 بود گفت آقا جان شما فرمودید چون ماه از خودش نور
 ندارد و از نور آفتاب روشن است همین که زمین میان
 این دو فاصله شد ماه بی نور میماند آفتاب که نورش

از خودش است پس آفتاب بطور می شود که میگیرد و میریزد
 حسین گفت مر حبا افزین خوب سوال کردی معلوم
 میشود و تو چیزی خواهی شد پس حالا گوش کن بابا جان
 تا دلیل آنرا هم بتو بگویم چنانکه گفتم ماهی دود فعه
 این سه تا راست هم واقع میشوند در نیمه ماه زمین
 میانه آفتاب ماه واقع میشود که دستی و در آخر ماه
 ماه میانه زمین و آفتاب واقع میشود همین که باز آید
 سه تا در یک خط راست هم واقع شدند آنوقت ماه ^{صاف} آفتاب
 میانه زمین و آفتاب و مانع میشود که نور آفتاب به زمین
 بتابد مثل آنکه این سیب را تو میگیری میانه خودت و ^{سیب} آفتاب
 بقدری از این سیب که مقابل و محاذی ^{سیب} آفتاب می باشد

مجله علمی و ادبی
شماره ۱۰۰
۱۳۵۴

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

